

Arsberetning 2002

Pensjonsordningen
for apoteketaten

	Side
1. Styrets beretning 2002	2
2. Pensjonsordningen	4
3. Pensjoner	5
4. Finansiering av pensjonsordningen.....	6
5. Låneordningen	7
6. Regnskap for 2002	8
7. Bestands- og bevegelsesstatistikk	16

Generelt

Pensjonsordningen for apoteketaten er en lovfestet tjenestepensjonsordning for apotekere og ansatte i apotekene. Ordningen er opprettet i medhold av lov av 26. juni 1953 nr. 11. Ordningen administreres av Statens Pensjonskasse, Oslo. Styret i Pensjonsordningen har i 2002 hatt 9 styremøter og behandlet 87 saker.

Pensjonsordningen har ingen ansatte. I 2002 ble styret ledet av administrerende direktør i Statens Pensjonskasse Kasper Holand. Fra 01.01.2003 er styret ledet av administrerende direktør Gisèle Marchand.

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Pensjonsordningen har pr. 31.12.2002 foretatt forsikringsmessige avsetninger i samsvar med lov av 26. juni 1953 nr. 11.

Ved utgangen av 2002 var 502 apotek medlemmer i pensjonsordningen, noe som er en økning på 42 i forhold til 2001. Det var i alt 5 859 aktive medlemmer og 2 551 løpende pensjonsforhold. Det er i 2002 innbetalt i alt 173,3 millioner kroner i premier og utbetalt 125,2 millioner kroner i pensjoner.

Pensjonsordningen driver ikke virksomhet som påvirker det ytre miljø.

Finansiell risiko

Styret har vedtatt en investeringsstrategi med klare rammer for hvilken risiko og hvilke investeringer som skal kunne tas. Strategien innebærer at kapitalen plasseres ut fra et langsiktig perspektiv, med moderat risiko. Aksjeandelen pr. 31.12.2002 var 16 prosent målt i forhold til den totale forvaltningskapitalen. Investeringsstrategien og fullmaktsstrukturen gir etter styrets vurdering god kontroll med forvaltningen av ordningens midler. Pensjonsordningen har i 2003 satt i gang et arbeid for å utarbeide forslag til etiske retningslinjer for pensjonsordningens investeringer.

For å redusere den finansielle risikoen reduserte man i 2002 aksjenes andel av totale finansielle investeringer.

Forsikringsrisiko

Risikostyringen på investeringssiden og risikostyringen knyttet til de forsikringstekniske avsetningene ses i sammenheng. Som en konsekvens

av den svake utviklingen på investeringssiden, ble det besluttet at det ikke skulle foretas regulering av bruttopensjonen for løpende pensjoner i 2002. Dette reduserte pensjonsforpliktelsen med 150 millioner kroner i forhold til forutsetningene pr. 01.01.2002. Det ble i 2002 også besluttet å øke premiesatsen med 2,6 prosentpoeng til 15 prosent, med virkning fra 01.04.2003.

Resultat

Årets resultat viser et underskudd på 116 millioner kroner. Det svake resultatet kan relateres til negativ avkastning på investeringer i norske og utenlandske aksjer og aksjefond. Netto resultat knyttet til finansielle eiendeler er negativt med 69 millioner kroner inkludert endring i urealiserte gevinster og tap. Det er bokført en netto økning i pensjonsforpliktelsene i 2002 på totalt 89 millioner kroner.

Årets underskudd på 116 millioner kroner overføres til udekket underskudd.

Økonomisk stilling

Pensjonsordningen har pr. 31.12.2002 en forvaltningskapital på 2 868 millioner kroner hvorav ca. 62 prosent er plassert i obligasjoner, 16 prosent i aksjer og aksjefond, 9 prosent i utlån og 9 prosent i bankinnskudd. Finansielle omløpsmidler utgjør ca. 70 prosent av forvaltningskapitalen.

Det er ikke krav til egenkapital for pensjonsordningen for apoteketaten. Styret mener imidlertid at det er hensiktsmessig for apotekordningen å bygge opp et garantifond etter samme regler som gjelder for private pensjonskasser. Et fullt utbygd garantifond i henhold til kravene som gjelder for private pensjonskasser, ville pr. 31.12.2002 vært på 66 millioner kroner. Udekket underskudd pr. 31.12.2002 utgjør 131 millioner kroner. Styret viser til de forsikringsmessige avsetninger der det er foretatt en avsetning på 250 millioner kroner til fremtidig uttak av avtalefestet pensjon. Dette er en avsetning som det ikke er krav om for tilsvarende konsesjonsbaserte private pensjonskasser under Kredittilsynets kontrollmyndighet. Styret har imidlertid valgt å foreta en slik avsetning fordi avtalefestet pensjon er regulert i loven om Pensjonsordningen for apoteketaten. Korrigert for denne avsetningen ville ordningens ansvarlige kapital vært positiv med 119 millioner kroner. Forslaget om endring av maksimalt pensjons-

grunnlag til 12 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G) er til behandling i Arbeids- og administrasjonsdepartementet. En slik endring er en del av arbeidet med å tilpasse ordningens regelverk til bestemmelsene i de pensjonsordningene som Pensjonsordningen for apoteketaten har inngått overføringsavtale med. En pensjonsplanendring til 12 G vil medføre økte økonomiske forpliktelser for pensjonsordningen. En forutsetning for å gjennomføre endringen av maksimalt pensjonsgrunnlag er at pensjonsordningens økonomiske stilling tillater dette.

Overføringsavtalen har bestemmelser knyttet til reguleringen av pensjonene som utbetales fra de pensjonsordningene som er med i avtalen. Av hensyn til økonomien i Pensjonsordningen for apoteketaten bestemte ordningens styre å ikke regulere bruttopensjonen for løpende pensjoner i 2002. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har til behandling hvorvidt pensjonsordningen likevel fremdeles skal kunne være med i Overføringsavtalen.

Konklusjon

Årsregnskapet for Pensjonsordningen for apoteketaten gir etter styrets oppfatning tilfredsstillende informasjon for å bedømme

resultatet av pensjonsordningens virksomhet i 2002 og den økonomiske stillingen ved utgangen av året.

Etter styrets vurdering har Pensjonsordningen for apoteketaten ikke en tilfredsstillende økonomi pr. 31.12.2002. For å styrke pensjonsordningens økonomiske stilling er det vedtatt å øke premien med 2,6 prosentpoeng til 15 prosent fra 01.04.2003, noe som vil øke premieinntektene med ca. 30 millioner kroner i 2003. Styret har tidligere vedtatt å gå over til kvartalsvis forskuddsbetalt premie, men dette er foreløpig ikke godkjent av Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Pensjonsordningen har i 2003 gjennomført visse sikringstransaksjoner med formål å sikre en minimumsavkastning på de finansielle plasseringene i 2003. Styret mener at de tiltak som er gjennomført med virkning i 2003, er tilstrekkelige til å bedre pensjonsordningens økonomiske situasjon, forutsatt at lønnsvekst og lignende forhold som påvirker økonomien, ikke overstiger de budsjetterte. Forutsetningen om fortsatt drift er således til stede. Styret foretar en løpende vurdering av behovet for ytterligere tiltak for å sikre ordningens økonomi.

Oslo, 27. mars 2003

Sign:

Gisèle Marchand (leder), Tor Landsverk, Edvin Alten Aarnes

Kim Nordlie, Kjell Hundven

Pensjonsordningen for apoteketaten ble opprettet i 1953. Lov om Pensjonsordning for apoteketaten trådte i kraft 1. juli samme år.

Medlemmer

Apotekere og fast ansatte arbeidstakere i apotek har rett og plikt til medlemskap i pensjonsordningen dersom de har en gjennomsnittlig arbeidstid på minst 15 timer pr. uke. Ansatte ved vaktapotek må ha en lønn som minst tilsvarer tariff lønnen for 15 timer pr. uke i dagtjeneste.

Etter vedtak i Sosialdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet er også personalet ved Norges Apotekerforening, Norges Farmaceutiske Forening, FarmasiForbundet, samt enkelte andre stillinger med tilknytning til farmasien, omfattet av pensjonsordningen.

Pensjonsordningen har 5 859 aktive medlemmer og 2 551 pensjonister. Medlemmene fordeler seg som vist i tabell 1 på forskjellige stillingskategorier.

Aldersgrensen er 70 år for apotekere og provisorer. For øvrige medlemmer er aldersgrensen 68 år, men under visse forutsetninger har man mulighet til å ta ut vanlig alderspensjon fra fylte 65 år (se tabell 2). I tillegg er det mulig å gå av med avtalefestet pensjon (AFP) fra fylte 62 år. (Se eget avsnitt om AFP).

Tabell 1:

Medlemmer i stilling etter stillingskategori

	Menn	Kvinner	Sum
Apoteker	54	60	114
Provisor	92	386	478
Farmasøyt	9	80	89
Reseptar	38	849	887
Laborant	5	4	9
Apotektekniker	84	3709	3793
Kontoransatt	53	106	159
Bud/sjåfør	10	1	11
Rengjøringsassistent	0	131	131
Bestyrer	5	11	16
Driftskonsesjonær	73	85	158
Diverse	8	6	14
Totalt	431	5428	5859

Tabell 2:

Alderspensjon/avtalefestet pensjon fordelt på aldersgrenser

	Menn	Kvinner	Sum
65 år	0	381	381
68 år	70	612	682
70 år	120	209	329
Sum	190	1 202	1 392

Administrasjon

Pensjonsordningen for apoteketaten administreres gjennom Statens Pensjonskasse, og holder til i Slemdalsveien 37 i Oslo.

Det er oppnevnt et eget styre, som er pensjonsordningens besluttede organ. Styrets leder er administrerende direktør i Statens Pensjonskasse, mens styremedlemmene utnevnes etter forslag fra arbeidsgiverforeningene (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon eller NAVO), Norges Farmaceutiske Forening og FarmasiForbundet.

Styret har i 2002 bestått av:

Leder Kasper Holand – Statens Pensjonskasse.

Generalsekretær Tor Landsverk – Norges Apotekerforening.

Direktør Kim Nordlie – Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon.

Generalsekretær Edvin Alten Aarnes – Norges Farmaceutiske Forening.

Generalsekretær Kjell Hundven – FarmasiForbundet.

Følgende personer har vært varamedlemmer til styret i 2002:

Utredningsdirektør Ole Christian Moen, personlig varamedlem for Kasper Holand.

Generalsekretær Vibeke Lem Nordahl, personlig varamedlem for Tor Landsverk.

Kirsten Haug, personlig varamedlem for Kim Nordlie.

Leder i NFF Martin Bjerke, personlig varamedlem for Edvin Alten Aarnes.

Forbundsleder Berit Regland, personlig varamedlem for Kjell Hundven.

Alderspensjon

Alderspensjon fra pensjonsordningen utbetales når en arbeidstaker slutter i arbeid ved oppnådd pensjonsalder. Pensjonsordningen har en regel om garantert brutto pensjonsnivå, som gjør at pensjonen vanligvis utgjør minst 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Pensjonsgrunnlaget tilsvarer vanligvis den faste lønnen arbeidstakeren har idet han eller hun fratrer sin stilling. Dersom arbeidstakeren har arbeidet deltid, vil imidlertid pensjonsgrunnlaget, og dermed pensjonen, bli redusert tilsvarende ved at vi regner ut en gjennomsnittlig stillingsprosent. Dersom medlemskapet i pensjonsordningen har vart kortere enn full pensjongivende tjenestetid, det vil si 360 måneder, vil pensjonen også bli redusert tilsvarende.

Avtalefestet pensjon

Medlemmer i pensjonsordningen kan ha rett til avtalefestet pensjon fra fylte 62 år. Avtalefestet pensjon (AFP) er en førtidspensjonsordning som gir eldre arbeidstakere rett til å gå av med pensjon før aldersgrensen.

Loven om avtalefestet pensjon fra fylte 62 år trådte i kraft 1. juli 1999. Det er alltid folketrygdens regelverk som gjelder når medlemmet er mellom 62 og 65 år. Størrelsen på pensjonen fra 62 år tilsvarer som regel den alderspensjonen man ville fått fra folketrygden ved fylte 67 år, pluss et AFP-tillegg på 1 700 kroner pr. måned.

Fra fylte 65 år beregnes avtalefestet pensjon enten etter reglene i folketrygden, eller etter Pensjonsordningen for apoteketatens beregningsmetode for alderspensjon. Fra fylte 65 år foretar Pensjonsordningen for apoteketaten en sammenligning mellom disse to beregningsmetodene, og det er den høyeste av pensjonene som kommer til utbetaling. Avtalefestet pensjon omfatter ikke apoteker som selv eier apoteket.

Uførepensjon

Uførepensjon kan innvilges medlemmer som på grunn av sykdom eller skade må slutte i arbeid før stillingens aldersgrense. Pensjonen kan ytes midlertidig eller permanent, og for hele eller deler av stillingen.

Full uførepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For uførepensjonister regnes også den tjenestetiden vedkommende kunne oppnådd ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen, med i tjenestetiden.

Uførepensjon skiller seg fra alderspensjon ved at man fastsetter pensjonen i forhold til stillingsprosenten på pensjoneringstidspunktet, i stedet for å regne ut en gjennomsnittlig stillingsprosent.

Etterlattepensjon

Ved dødsfall kan et medlems etterlatte, dersom de oppfyller visse vilkår, ha rett til etterlattepensjon. Ektefelle/registrert partner og barn vil dermed kunne sikres en viss inntekt.

Til og med år 2000 har etterlattepensjonen for ektefeller/registrerte partnere utgjort 60 prosent av den pensjonen avdøde ville fått utbetalt ved aldersgrensen for stillingen. Etterlattepensjon til barn utbetales etter en prosentsats av enkepensjonen. Prosentsatsen avhenger blant annet av antall barn.

Fra og med 1. januar 2001 er det innført helt nye og forutsigbare regler for beregning av etterlattepensjoner. Ved innføringen av de nye reglene gikk etterlattepensjonsordningen over fra å være en bruttoordning, som de andre pensjonene våre, til å bli en nettoordning. Etter de nye reglene skal etterlattepensjonen (både ektefellepensjon og barnepensjon) beregnes som en fast prosentsats av avdødes pensjonsgrunnlag. Etterlattepensjon beregnet etter de nye reglene skal verken inntekstsprøves eller samordnes.

De nye nettoreglene gjelder imidlertid ikke alle. Vi vil derfor i lang tid ha overgangsordninger som gjør at det gamle regelverket (bruttoordningen) fortsatt vil bli brukt i mange tilfeller.

Samordning med folketrygden

Alle pensjonstypene, med unntak av etterlattepensjon etter reglene fra 1. januar 2001, samordnes med ytelser fra andre offentlige pensjons- og trygdeordninger. Ytelser i folketrygden er årsak til det vesentligste av samordningsfradragene for våre pensjonister. Endringer i folketrygdens satser har derfor stor betydning for fradragets størrelse.

Overføringsavtalen

Pensjonsordningen for apoteketaten omfattes av overføringsavtalen som er inngått mellom de fleste offentlige pensjonsordningene i Norge. Det betyr at medlemmer som tidligere har opptjent pensjonsrettigheter i for eksempel Statens Pensjonskasse, vil få disse medregnet i pensjonen fra oss, eller omvendt.

Oppsatte pensjoner

Arbeidstakere som slutter helt i medlemsberettiget stilling uten å gå over på pensjon, har rett til oppsatt pensjon. En oppsatt pensjon utbetales ved stillingens aldersgrense, eller ved innvilget alders- eller

uførepensjon fra folketrygden. Retten til oppsatt pensjon forutsetter at den samlede medlemstiden er minst tre år.

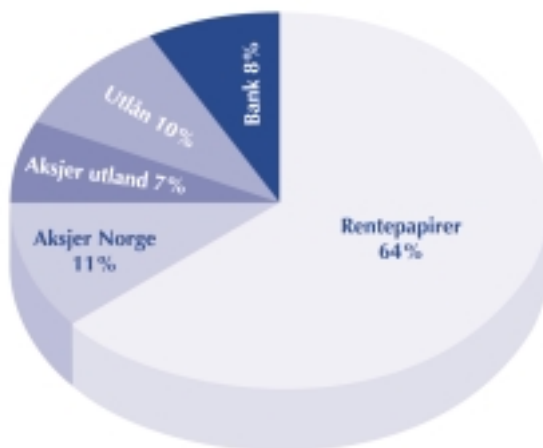
Pr. 31. desember 2002 var det 5 061 personer som hadde fratrudd sin stilling før oppnådd pensjonsalder.

4. Finansiering av pensjonsordningen

Målsettingen med pensjonsordningens investeringsaktiviteter er å oppnå en langsiktig avkastning som er høyere enn veksten i pensjonsforpliktelsene. Pensjonsordningen for apoteketatens fondsmidler blir forvaltet av Statens Pensjonskasse. Statens Pensjonskasse skal bidra til at høy avkastning oppnås innenfor rammen av forsvarlig sikkerhet, god risikospredning og likviditet. Investeringsstrategien, styrets overordnede strategidokument, fastsetter nærmere rammene for forvaltningen. Investeringsstrategien reflekterer hensynet til både sikkerhet og akseptabel forventet avkastning, over en lang tidshorison.

Aktivaallokering

Diagrammet under viser hvordan pensjonsordningens kapital på omlag NOK 2,82 milliarder er fordelt i ulike aktivaklasser.

Aksjemarkedet i 2002

2002 ble et vanskelig år med mange negative impulser og store verditap i verdens aksjemarkeder. Usikkerhet og nervøsitet preget store deler av året og bidro til å sende aksjemarkedene ned. Usikkerheten knyttet seg i første rekke til om den amerikanske økonomien er på vei ut av bølgedalen, og om selskapene faktisk vil tjene så mye som det forventes. Den ansente geopolitiske situasjonen generelt og utsiktene til krig i Irak spesielt har også hengt som en mørk sky over finansmarkedene i 2002. I USA ble det dessuten avdekket flere regnskapsskandaler som skapte frykt og negative holdninger i alle hjørner av kapitalmarkedet. Dette gikk heller ikke upåaktet hen her hjemme. På Oslo Børs falt hovedindeksen hele 31,1 prosent, og for mange fikk tilliten til aksjer som investeringsobjekt en ytterligere knekk.

Hovedindeksen vs. verdensindeksen

Morgan Stanleys Verdensindeks (MSCI World Index) endte ned 25,2 prosent for året, mens Oslo Børs Hovedindeks (OSEBX) altså falt 31,1 prosent i 2002. Årets nedgang plasserer Oslo Børs midt på treet sammenlignet med flere av de toneangivende børsene i Europa.

Rentemarkedet i 2002

Obligasjonsmarkedene var preget av de svake konjunktorene også i 2002. Både den amerikanske og den europeiske sentralbanken satte ned styringsrenten med 0,5 prosentpoeng på slutten av året til henholdsvis 1,25 prosent og 2,75 prosent. I Norge satte Norges Bank opp renten med 0,5 prosentpoeng i juli, men reduserte denne til 6,5 prosent igjen i desember. Gjennom året falt 10-årsrentene både i USA, Europa og Norge, og dette bidro positivt til avkastningen på

obligasjonsplasseringer. For de korte rentene var imidlertid bildet forskjellig fordi styringsrentene var svært lave i USA og Europa, mens de var relativt høye i Norge. Pengemarkeds plasseringer i Norge ga dermed en høy løpende avkastning. Dette bidro også til en styrking av den norske kronen idet rentenivået tiltrakk seg internasjonale investeringer til pengemarkedet.

Årets resultat

Pensjonsordningen for apoteketaten oppnådde i 2002 en samlet avkastning på -2,36 prosent på sine investeringer i verdipapirmarkedet og på utlån til medlemmene. Dette er helt på linje med ordningens referanseindeks, som falt med 2,35 prosent. Avkastningen på pensjonsordningens forvaltningskapital er beregnet ved hjelp av den såkalte Hardys formel.

5. Låneordningen

Medlemmer av pensjonsordningen kan få lån til kjøp av bolig til eget bruk. Lånerammen er kroner 1 200 000 og lånet skal være sikret ved pant i fast eiendom eller i boligens adkomstdokumenter. Lån kan også gis til utvidelse og ombygging av egen bolig samt til refinansiering av boliglån.

Pr. 31.12.2002 var rentesatsen for boliglån 7,25 prosent og for statsgaranterte gjeldsbrevlån og lån til apoteklokaler 7,75 prosent.

Ved utgangen av 2002 fordelte låneporteføljen seg slik:

	Antall	Beløp
Lån pr. 01.01.2002	970	361 367 676
Nye lån 2002	45	30 966 743
Innfridde lån 2002	199	
Avskrevet lån 2002	0	
Løpende lån pr. 31.12.2002	816	267 124 364

	Lån til bolig	Statsgaranterte gjeldsbrevlån	Lån til apoteklokaler	Antall lån i alt
Antall	696	89	31	816
Beløp	163 172 983	69 254 039	34 697 342	267 124 364

6. Regnskap for 2002

8

Resultatregnskap 2002

	Note	2002	2001	Endring i prosent
Driftsinntekter				
Premieinntekter	15	181 490 026	143 788 773	26,2 %
Inntekter fra finansielle eiendeler				
Renteinntekter bank		12 954 926	4 649 163	178,7 %
Renteinntekter utlån		21 886 181	36 164 491	-39,5 %
Renteinntekter verdipapirer		108 338 188	95 981 847	12,9 %
Utbytte aksjer/grunnfondsbevis		11 033 770	11 020 522	0,1 %
Gevinster ved realisasjon av finansielle eiendeler		33 083 770	14 127 287	134,2 %
Andre inntekter		191 547	88 992	115,2 %
Sum inntekter av finansielle eiendeler	18	187 488 382	162 032 301	15,7 %
Forsikringsytelser				
Pensjoner	16	125 249 788	115 712 265	8,2 %
Endring i forsikringsmessige avsetninger				
Avsatt til pensjonsfond	8	82 497 772	221 742 236	-62,8 %
Avsatt til administrasjonsfond	9	3 299 863	8 892 339	-62,9 %
Avsatt til sikkerhetsfond (- overført fra sikkerhetsfond i 2001)	11	3 250 438	-12 422 330	126,2 %
Sum endringer i forsikringsmessige avsetninger		89 048 073	218 212 245	-59,2 %
Kostnader knyttet til finansielle eiendeler				
Disagio		428 451	0	
Urealisert tap/reversering av urealiserte gevinster på fin. omløpsmidler		198 112 007	122 988 703	61,1 %
Avskrivninger lån	6	55 595	0	
Tap ved realisasjon av finansielle eiendeler		57 608 762	44 967 525	28,1 %
Sum kostnader knyttet til finansielle eiendeler	18	256 204 815	167 956 228	52,5 %
Driftskostnader				
Administrasjonskostnader	17	14 645 138	13 596 297	7,7 %
Overført fra(-)/avsatt til kursreguleringsfond		0	-75 719 067	
Resultat før særlige avsetninger		-116 169 406	-133 936 894	-13,3 %
Avsatt til/overført fra(-) premiefond	10	0	-11 867 257	
Årsresultat				
	19	-116 169 406	-122 069 638	
Overføringer og disponeringer				
Avsatt til/overført fra(-) garantifond	12, 14	0	-107 043 820	
Årets udekkede underskudd	13	-116 169 406	-15 025 818	
Sum disponeringer		-116 169 406	-122 069 638	

Regnskap for 2002

Balanse pr. 31.12.2002

Eiendeler

	Note	31.12.2002	31.12.2001
Finansielle anleggsmidler			
Obligasjoner som holdes til forfall	2	224 935 082	98 004 248
Bolig- og forretningslån	6	267 124 364	359 907 272
Sum finansielle anleggsmidler		492 059 446	457 911 520

Finansielle omløpsmidler

Aksjer og aksjefond	3	465 247 493	796 831 326
Rentepapirer	4	1 536 189 741	1 443 100 920
Finansielle derivater	5	1 045 227	0
Sum finansielle omløpsmidler		2 002 482 461	2 239 932 246

Fordringer

Kundefordringer	7	44 400 611	33 038 830
-----------------	---	------------	------------

Andre eiendeler

Bankinnskudd		270 366 197	111 227 669
--------------	--	-------------	-------------

Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter

Opptjente renteinntekter		58 989 618	49 203 725
Opptjente premier		0	1 700 000
Forskuddsbetalte kostnader		184 899	177 998
Sum		59 174 518	51 081 723

Sum eiendeler		2 868 483 233	2 893 191 989
----------------------	--	----------------------	----------------------

Ansvarlig kapital, forsikringsmessige avsetninger og gjeld

Ansvarlig kapital

Garantifond	12,14	0	0
Udekket underskudd	13	-131 195 224	-15 025 818
Sum ansvarlig kapital		-131 195 224	-15 025 818

Kursreguleringsfond		0	0
----------------------------	--	---	---

Forsikringsmessige avsetninger

Pensjonsfond	8	2 873 708 817	2 791 211 045
Administrasjonsfond	9	114 948 175	111 648 312
Premiefond	10	0	0
Sikkerhetsfond	11	7 484 229	4 233 791
Sum forsikringsmessige avsetninger		2 996 141 221	2 907 093 148

Gjeld

Annen gjeld		3 537 235	1 124 659
-------------	--	-----------	-----------

Sum egenkapital og gjeld		2 868 483 233	2 893 191 989
---------------------------------	--	----------------------	----------------------

Note 1: Regnskapsprinsipper

Regnskapet er så langt det passer satt opp i overensstemmelse med Forskrift om årsregnskap m.m. for pensjonskasser fastsatt 27.02.2001 og regnskapslov gjeldende fra 01.01.1999.

Pensjonspremier

Pensjonspremier inntektsføres etter hvert som de opptjenes. Innbetaling av pensjonspremier skjer etterskuddsvis hvert kvartal.

Renter

Renter inntektsføres etter hvert som de opptjenes.

Utlån

Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2002.

Obligasjoner som holdes til forfall

Obligasjoner som holdes til forfall er klassifisert som

anleggsmiddel og vurdert til kostpris korrigert for resultatført over-/underkurs. Over-/underkurs på kjøpstidspunktet resultatføres over obligasjonens gjenværende løpetid.

Finansielle omløpsmidler

Aksjer og rentepapirer klassifisert som omløpsmidler er vurdert til virkelig verdi pr. 31.12.2002. Virkelig verdi er basert på markedsverdi pr. 31.12.2002.

Verdipapirer er vurdert som én portefølje. Netto urealisert gevinst, som er forskjellen mellom sum anskaffelseskost og sum markedsverdi, føres mot kursreguleringsfondet. Ved netto urealisert tap i porteføljen vil eventuell tidligere avsetning til kursreguleringsfondet bli tilbakeført og netto tap utgiftsført.

Note 2: Obligasjoner som holdes til forfall

Utsteder	Tall i hele 1.000	Pålydende verdi	Kostpris	Bokført verdi	Markeds verdi	Forskjell mellom bokført verdi og pålydende
Statsgaranterte		170 000	165 477	166 343	173 876	3 657
Bank/finans		60 000	58 493	58 592	62 710	1 408
Sum obligasjoner som holdes til forfall:		230 000	223 970	224 935	236 586	5 065
Bokført verdi 01.01.2002:			98 004			
Tilgang 2002:			126 295			
Årets periodiserte over-/underkurs:			636			
Bokført verdi 31.12.2002:			224 935			

Alle obligasjoner som holdes til forfall er børsnotert og utstedt i NOK. Effektiv rente på obligasjoner som holdes til forfall er 6,95 prosent. Effektiv rente er beregnet på grunnlag av effektiv rente på det enkelte papir. Denne vektet i forhold til det enkelte papirs kostpris og summeres. Forskjellen mellom bokført verdi og pålydende resultat føres over obligasjonenes gjenværende løpetid.

Note 3: Aksjer/aksjefond

Aksjer

Selskap	Kostpris	Bokført verdi	Selskap	Kostpris	Bokført verdi
Frontline LTD	1 970 993	2 337 902	Orkla ASA	32 648 531	29 557 348
Kværner ASA	14 397 328	1 526 761	Pan Fish	5 023 352	85 800
Norsk Hydro	62 416 571	52 743 393	Amersham plc	7 606 902	7 785 900
Petroleum GeoService	12 217 669	234 641	PhotoCure ASA	1 983 860	504 000
ProSafe ASA	3 939 431	4 016 250	BN-banken	2 180 162	1 881 000
Smedvig A	685 045	320 100	DnB Holding ASA	17 375 774	15 931 619
Statoil	35 527 055	29 864 250	Gjen.NOR	22 072 005	20 430 000
TGS Nopec Geophysica	2 739 980	1 624 100	Olav Thon Eiendomsse	1 095 269	1 050 000
Norske Skog A	17 694 449	14 954 800	Steen & Strøm	1 775 117	1 368 000
Bergesen ASA A	4 988 675	4 659 600	Storebrand Ord.	16 133 735	8 351 200
Bergesen BSA B	2 179 486	2 408 000	EDB ASA	3 542 953	1 024 123
Kverneland ASA	1 713 420	1 162 500	InFocus Corp.	2 070 418	587 160
Leif Høegh & Co. ASA	1 501 741	1 579 563	Merkantildata	13 421 287	1 252 368
Odfjell ASA A	466 410	671 000	Nera	4 269 417	1 217 948
SAS AB	3 823 934	2 263 200	Opticom ASA	13 914 148	491 260
Stepstone	7 735 526	9 280	Tandberg ASA	7 568 170	6 164 000
Stolt Nielsen (NOK)	6 680 549	2 164 180	Tandberg Television	5 638 505	389 862
Tomra Systems	19 252 201	9 543 160	Telecomputing ASA	439 728	165 000
Veidekke	1 302 894	1 116 900	Visma	2 481 423	1 432 410
Western Bulk Carrier	5 575	2 625	VMetro	2 094 078	297 600
Ekornes	2 645 230	3 158 400	Telenor ASA	20 371 506	13 700 500
Expert Eilag	245 490	165 000	Hafslund A	684 076	420 000
Royal Caribbean Cr.	19 243 126	10 834 400	Hafslund B	3 030 436	1 877 650
Schibsted	6 196 956	4 118 400	Sum norske aksjer	416 990 585	267 443 151

Aksjefond

Selskap	Kostpris	Bokført verdi
Orkla Inv. Fund	74 518 763	52 384 713
Barclays World Index	141 974 500	83 380 641
Pictet Pan European	94 618 601	62 038 988
Sum norske og utenlandske aksjefond	311 111 864	197 804 342

Note 4: Rentepapirer

Utsteder	Kostpris	Markedsverdi
Bank og finans	514 012 910	520 068 600
Industri og handel	23 450 000	15 311 840
Kommune/fylke	190 144 181	191 773 641
Statsgaranterte	790 243 950	809 035 660
Sum rentepapirer, omløpsmidler	1 517 851 041	1 536 189 741

93,5 prosent av rentepapirer klassifisert som omløpsmidler er børsnoterte. Alle rentepapirer klassifisert som omløpsmidler er utstedt i NOK. Effektiv rente er 6,28 prosent.

Note 5: Finansielle derivater

Pensjonsordningen kan i utgangspunktet kun investere i børsnoterte (standardiserte) derivater, og underliggende papirer må være verdipapirer som ordningen kan investere i etter de retningslinjene som gjelder for investeringene. Ikke-standardiserte derivater (Over The Counter-derivater) kan kun benyttes til sikringsformål. Det kan ikke inngås avtaler som innebærer forpliktelser om salg av underliggende papirer dersom disse ikke allerede

disponeres. Dersom det ved investering i indekser ikke er hensiktsmessig å benytte fondsandeler kan eksponeringen tas gjennom derivater.

Det er i løpet av 2002 kjøpt tre futures på utenlandske aksjeindekser. To av disse kontraktene løper videre til 2003. Det er i tillegg kjøpt to call-opsjoner på utenlandske aksjeindekser i 2002. Begge disse løper videre til 2003.

Finansielle derivater, omløpsmidler pr. 31.12.2002:

Aksjeindeks-futures:	Underliggende verdi i valuta	Underliggende verdi i NOK
Valuta:		
EUR	1 437 000	10 504 470
USD	2 197 250	15 339 002
Sum:		25 843 472

Aksjeopsjoner:	Nominelt beløp i NOK	Anskaffelseskost i NOK	Virkelig verdi i NOK
Valuta:			
EUR	19 737 000	653 535	522 665
USD	83 353 140	865 486	522 562
Sum:	103 090 140	1 519 021	1 045 227

Note 6: Bolig- og forretningslån

Pensjonsordningen yter lån til sine medlemmer. Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2002. Det foretas ingen tapsavsetning på utlån da tapene for utlåns-virknsomheten erfaringsmessig er meget små.

Låntakere med boliglån er delvis dekket av en

gjeldsforsikring hvor pensjonsordningen er selvassurandør. Det er ikke foretatt avsetninger for mulige erstatningstilfeller pr. 31.12.2002, siden antall erstatningstilfeller og beløpene knyttet til disse har vært svært lave de senere årene.

Låneporteføljen spesifiseres således:

	Lån til bolig	Statsgaranterte gjeldsbrevlån	Lån til apoteklokaler	Totalt
Antall	696	89	31	816
Beløp	163 172 983	69 254 039	34 697 342	267 124 364

Rentesatsene var pr. 31.12.2002 for boliglån 7,25 prosent og 7,75 prosent for statsgaranterte gjeldsbrevlån og lån til apoteklokaler.

Tap mv. på utlån	2002	2001	2000	1999
Avskrevet hovedstol	55 595	0	72 191	38 447
Innbetalt tidl. avskrevet	0	0	-276	0
Differanse ved sluttoppgjør	0	0	5 911	167
Sum	55 595	0	77 826	38 614

Det er ingen misligholdte lån pr. 31.12.2002.

Note 7: Kundefordringer

Kundefordringer er bokført med kroner 44 400 611 og består av:

Kundefordringer knyttet til premieinntekter:	43 254 819
Kundefordringer lån:	1 145 792
Sum	44 400 611

Kundefordringer er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2002.

Note 8: Pensjonsfond

Pensjonsordningen for apoteketaten er kun pliktig til å gjennomføre aktuarberegning av fremtidige forpliktelser hvert 5. år. Styret har likevel valgt å foreta årlige aktuarberegninger.

Estimatet for beregning av avsetning følger regelverket for private pensjonskasser. Det benyttes en grunnlagsrente på 3 prosent. Uføreforutsetningen er basert på K1963 grunnlaget styrket med 100 prosent.

Pensjonsfondet svarer til de beregnede pensjonsforpliktelsene i forsikringsteknisk oppgjør. Dette skal dekke fremtidige pensjoner opptjent av ordningens medlemmer.

Inkludert i de forsikringsmessige avsetningene er avsetning til fremtidig avtalefestet pensjon for aktive medlemmer med ca. kr 250 mill. Et minste avsetningsbehov fra Kredittilsynet, som gjelder for private pensjonskasser, ville ikke inkludert avsetning for avtalefestet pensjon for aktive medlemmer.

Note 9: Administrasjonsfond

Administrasjonsfondet skal dekke framtidige kostnader for administrasjon av utbetalinger av dagens påløpte pensjonsytelser. Fondet er pliktig for private pensjonskasser og skal utgjøre 4 prosent av pensjonsfondet. Pensjonsordningen for apoteketaten har valgt å følge reglene for private pensjonskasser og foretatt avsetning tilsvarende 4 prosent av pensjonsfondet.

Note 10: Premiefond

Premiefondet tilsvarende pensjonsordningens egenkapital utover garantifondet. Dette fondet representerer premier utover det som er nødvendig for å dekke pensjonsordningens forpliktelser. Fondet kan disponeres til å dekke fremtidige pensjonsforpliktelser, herunder premiebetaling og andre tilskudd. Pr. 31.12.2002 er det ikke avsatt premiefond.

Premiefondets anvendelse fremkommer således (i hele tusen):

	2002	2001	2000	1999	1998
Premiefond pr. 01.01.:	0	11 867	0	94 503	356 981
Avsetning til premiefond:	0	0	11 867	0	0
Til dekning av underskudd:	0	- 11 867	0	- 94 503	- 167 097
Avsatt til garantifond:	0	0	0	0	- 80 000
Effekt av endret regnskapsprinsipp:	0	0	0	0	- 15 381
Premiefond pr. 31.12.:	0	0	11 867	0	94 503

Note 11: Sikkerhetsfond

Sikkerhetsfondet skal være en buffer mot uforutsette endringer i risikoforløpet. Fondet er pliktig for private pensjonskasser og skal utgjøre 20 prosent av følgende sum: 1 prosent av sikret årlig pensjonsbeløp, eksklusive uførepensjon, og 2 prosent av årlig uførepensjon. Sikkerhetsfondet kan forhøyes med 50 prosent. Pensjonsordningen for apoteketaten har valgt å følge reglene for private pensjonskasser og etablert et sikkerhetsfond forhøyet med 50 prosent.

Note 12: Garantifond

Garantifondet beregnes i henhold til kravene for kapitaldekning, se note 14, og skal være pensjonskassens ansvarlige kapital. Dette er et lovbestemt krav til private og kommunale pensjonskasser, men ikke for Pensjonsordningen for apoteketaten. Styret har likevel valgt å beregne kapitaldekningskravet for å vise ordningens økonomiske stilling basert på de retningslinjer som gjelder for private og kommunale pensjonskasser, og for å bedre sammenlignbarheten mot slike

pensjonskasser. Beregnet krav til garantifond pr. 31.12.2002 er kroner 66 354 072.

Note 13: Disponering av årets resultat

Akkumulert udekket underskudd pr. 31.12.2001 var kr 15 025 818. Underskuddet i 2002 er på kr 116 169 406 og overføres til akkumulert udekket underskudd i balansen. Akkumulert udekket underskudd pr 31.12.2002 er etter dette kr 131 195 224.

Inkludert i de forsikringsmessige avsetningene er avsetning til fremtidig avtalefestet pensjon, og alderspensjonering i henhold til 85-årsregelen, for aktive medlemmer med ca. kr 250 mill. Et minste avsetningsbehov fra Kredittilsynet, som gjelder for private pensjonskasser, ville ikke inkludert avsetning for avtalefestet pensjon og pensjonering etter 85-årsregelen for aktive medlemmer. Eksklusive denne avsetningen ville egenkapitalen i ordningen vært ca. kr 119 mill. og ca. kr 52,5 mill. utover de krav til egenkapital og forsikringsmessige avsetninger som følger av reglene for private pensjonskasser.

Note 14: Beregning av kapitaldekningskrav

Beregningsgrunnlaget for ansvarlig kapital pr. 31.12.2002 er som følger:

	Balanse	Risiko-vekt	Risikovektet balanse	Risikovektet beregningsgrunnlag, 8%
Sertifikater & Obligasjoner				
Stat og sentralbank	1 000 781 161	0	0	0
Plasseringer i statsforetak	68 992 197	0,1	6 899 220	551 938
Offentlig sektor utenom stat og sentralbank	197 158 696	0,2	39 431 739	3 154 539
Innenlandske finansinstitusjoner og utenlandske kredittinstitusjoner	533 649 050	0,2	106 729 810	8 538 385
Bokført verdi av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	0	1	0	0
Plasseringer i industri eller øvrig næringsvirksomhet	15 311 840	1	15 311 840	1 224 947
Sum	1 815 892 944		168 372 609	13 469 809
Innskudd i bank	270 366 197	0,2	54 073 239	4 325 859
Aksje/Fondsinvesteringer	466 292 720	1	466 292 720	37 303 418
Bolig- og forretningslån				
Utlån til annet enn bolig garantert av stater/sentralbanker	69 254 039	0	0	0
Utlån til bolig innenfor 80 prosent av forsvarlig verdigr.lag.	163 172 983	0,5	81 586 492	6 526 919

Fortsetter neste side

	Balanse	Risiko-vekt	Risikovektet balanse	Risikovektet beregningsgrunnlag, 8%
Andre utlån til annet enn bolig	34 697 342	1	34 697 342	2 775 787
Sum	267 124 364		116 283 834	9 302 707
Tidsavgrensede eiendelsposter				
Kundefordringer	44 400 611	0,5	22 200 306	1 776 024
Andre fordringer	0	0,5	0	0
Opptjente renteinntekter	4 221 498	0,5	2 110 749	168 860
Opptjente premier	0	0,5	0	0
Forskuddsbetalte kostnader	184 899	0,5	92 450	7 396
Sum	48 807 008		24 403 504	1 952 280
Totalt	2 868 483 233		829 425 905	66 354 072

8 prosent av risikovektet balanse utgjør **kr 66 354 072**

Note 15: Premieinnbetalinger

Det er innbetalt kr 173 273 349 i premie fra medlemmene i 2002. Til sammenligning er det bokført premieinntekter med kr 181 490 026. Forskjellen mellom premieinntekter og premieinnbetalinger består av endringen i premier som er fakturert, men ikke betalt og periodisering av premieinntekter.

Note 16: Pensjoner

Av utgiftsførte pensjoner utgjør kr 494 309 avskrivninger i forbindelse med for mye utbetalte pensjoner. Tilsvarende tall for 2001 var kr 754 730.

Note 17: Andre driftskostnader

Det er i 2002 utgiftsført kr 13 792 838 for kjøp av tjenester i forbindelse med administrasjon av Pensjonsordningen for apoteketaten, herunder kostnader til regnskapsføring, akkuratjenester og fondsforvaltning. Videre er det utgiftsført kr 251 258 i konsulentbistand og revisjon. Øvrige driftskostnader utgjør kr 601 042 og består av driftskostnader fondsforvaltningssystem, gebyrer og diverse kostnader.

Note 18: Kapitalavkastning

Avkastning for totalporteføljen beregnet etter Hardy's formel utgjør:

År:	2002	2001	2000	1999	1998
Avkastning i %:	-2,36	-0,20	4,67	12,01	3,77

Note 19: Resultatanalyse mot budsjett

Pensjonsplanendringer:	0 MNOK
Renteresultat:	-240 MNOK
Forsikringsteknisk resultat:	120 MNOK
Administrasjonsresultat:	0 MNOK

Resultatene er målt mot en premiemodell som i 2002 var basert på en avkastning på 6,0 prosent p.a., forventet lønnsvekst på ca. 4,2 prosent p.a. og pensjonsregulering på ca. 4,2 prosent p.a. Gevinst i forsikringsteknisk resultat skyldes i hovedsak at ordningen i 2002 ikke foretok pensjonsregulering. Dette førte til en kostnadsbesparelse på ca. 150 MNOK.

Tabell A:

Bestand for alle pensjonsarter pr. 31. desember 2002

Pensjonsart	Menn		Kvinner		Totalt	
Ordinær alderspensjon	178	48,5 %	1 098	50,7 %	1 276	50,4 %
Avtalefestet pensjon	12	3,3 %	104	4,8 %	116	4,5 %
Uførepensjon	40	10,9 %	813	37,5 %	853	33,7 %
Ektefellepensjon	122	33,2 %	139	6,4 %	261	10,3 %
Barnpensjon	15	4,1 %	12	0,6 %	27	1,1 %
Alle pensjonsarter	367	100,0 %	2 166	100,0 %	2 533	100,0 %

Totalt antall pensjoner pr. 31. desember 2002 er 2 533. I forsikringsmessig oppgør opererer vi imidlertid med en total på 2 551. Dette inkluderer 27 personer som i 2003 har fått innvilget pensjon tilbake i tid, samt 9 personer som fikk utbetaling i desember 2002, men som ikke lenger er pensjonister (døde i 2002).

Tabell B:

Utbetalte pensjoner i 2002

(Beløp i millioner kroner)

Pensjonsart		Brutto utbetalt		Samordningsfradrag		Netto utbetalt	
Alderspensjon og avtalefestet pensjon	Menn	41,7	16,1 %	21,3	15,8 %	20,4	16,3 %
	Kvinner	109,3	42,1 %	53,5	39,8 %	55,8	44,5 %
	Totalt	151,0	58,2 %	74,8	55,6 %	76,2	60,8 %
Uførepensjon	Menn	6,1	2,3 %	3,4	2,5 %	2,7	2,2 %
	Kvinner	78,5	30,2 %	45,8	34,1 %	32,7	26,1 %
	Totalt	84,6	32,5 %	49,2	36,6 %	35,4	28,3 %
Ektefellepensjon	Enkemenn	3,3	1,3 %	2,0	1,5 %	1,3	1,0 %
	Enker	19,3	7,4 %	8,2	6,1 %	11,1	8,8 %
	Totalt	22,6	8,7 %	10,2	7,6 %	12,4	9,8 %
Barnpensjon	Menn	0,8	0,3 %	0,1	0,1 %	0,7	0,6 %
	Kvinner	0,7	0,3 %	0,1	0,1 %	0,6	0,5 %
	Totalt	1,5	0,6 %	0,2	0,1 %	1,3	1,1 %
Alle pensjonsarter	Menn	51,9	20,0 %	26,8	19,9 %	25,1	20,1 %
	Kvinner	207,8	80,0 %	107,6	80,1 %	100,2	79,9 %
	Totalt	259,7	100,0 %	134,4	100,0 %	125,3	100,0 %

Tabell C:

Alderspensjon/AFP – bevegelse

	Menn	Kvinner	Totalt
Bestand 31.12.2001	190	1140	1 330
Nye pensjoner	14	110	124
Død	14	48	62
Bestand 31.12.2002	190	1 202	1 392

Tabell D:

Ektefellepensjon - bevegelse

	Menn	Kvinner	Totalt
Bestand 31.12.2001	111	135	246
Nye pensjoner	16	13	29
Død	5	9	15
Bestand 31.12.2002	122	139	261

Tabell E:

Barnepensjon - bevegelse

	Menn	Kvinner	Totalt
Bestand 31.12.2001	16	12	28
Nye/fornyede pensjoner	1	2	3
Avgang	2	2	4
Bestand 31.12.2002	15	12	27

Tabell F1:

Uførepensjon - bevegelse

	Menn	Kvinner	Totalt
Bestand 31.12.2001	41	773	814
Nye pensjoner	5	102	107
Avgang	6	62	68
Bestand 31.12.2002	40	813	853

Tabell F2:

Uførepensjon fordelt på uføregrad

Uføregrad	Menn	Kvinner	Totalt
25 %	0	11	11
50 %	5	152	157
75 %	0	3	3
100 %	35	516	551
Andre	0	131	131
Totalt	40	813	853

**Pensjonsordningen for apoteketaten administreres
av Statens Pensjonskasse.**

**Besøksadresse: Slemdalsveien 37, Oslo
Postadresse: Postboks 5364 Majorstuen, 0304 OSLO**

**Telefonnummer pensjonsspørsmål: 22 24 15 00
Telefonnummer lån: 22 24 16 45
Telefaks: 22 24 16 91**

Internett: www.spk.no/apotekordningen